

Maatregelenmatrix paraatheid vrijwillige brandweerposten

Uit het onderzoek 'Peraatheid vrijwillige brandweerposten' blijkt dat er bij vrijwillige brandweerposten geen eenduidige knelpunten zijn en dat er geen uniforme maatregelen bestaan om paraatheidsproblemen op te lossen. Deze matrix bundelt de in het onderzoek gevonden maatregelen van posten en regio's om knelpunten te voorkomen, om ondanks onderbezetting paraat te blijven of om de gevolgen van onderbezetting te beperken. Daarnaast geeft de matrix inzicht in de bijbehorende voor- en nadelen en de randvoorwaarden voor een succesvolle toepassing.

Deze maatregelenmatrix is gebaseerd op het rapport 'Peraatheid vrijwillige brandweerposten' (NIPV, 2026). Op www.nipv.nl kunt u dit rapport downloaden.

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid, februari 2026

Beleid veiligheidsregio

Oplossing	Paraatheidsknelpunten voorkomen	Paraatheidsknelpunten oplossen	Gevolgen van paraatheidsknelpunten beperken	Randvoorwaarden / succesfactoren
Ruimte om buiten dienst te kunnen gaan Veiligheidsregio's kunnen hun vrijwillige posten de ruimte geven om bij onderbezetting – wanneer alle andere maatregelen niet helpen – zonder gevolgen buiten dienst te gaan.	+ Vermindert druk om ten koste van werk en privé altijd paraat te zijn. + Verkleint de noodzaak tot proactieve monitoring van beschikbaarheid individuele vrijwilligers.. + Bevordert ontspannen omgang met en duurzame paraatheid op de lange termijn.		+ Vermindert druk om ten koste van werk en privé altijd paraat te zijn. + Voorkomt (morele) druk en stress bij vrijwilligers bij krappe bezetting. + Bevordert regionale brandweerdekking doordat de gevolgen van buiten dienst gaan van een post beperkt zijn.	Een netwerkgerichte, fijnmazige regionale brandweerdekking waarbij het buiten dienst gaan van een post geen gevolgen heeft, doordat naburige posten bij onderbezetting lokale post snel ter plaatse kunnen zijn. Het managen van de verwachtingen bij gemeente en burgers dat de snelst mogelijk brandweezorg niet per definitie de inzet van de lokale brandweerpost betekent. Tweewegpaging om snelle dooralarmering mogelijk te maken.
Ondersteuning post(commandant) Gerichte ondersteuning post(commandanten) in het paraat houden van hun post: > Een afdeling die helpt bij het monitoren van en inzetten van maatregelen om de paraatheid te borgen. > Opzetten van een flexpool (laagdrempelig in te zetten door postcommandanten. > Praktische ondersteuning bij het inzetten van opstappers.	+ Vermindert belasting post(commandant); bevordert duurzame paraatheid op de lange termijn.	+ Vermindert belasting post(commandant); bevordert duurzame paraatheid op de lange termijn.	+ Vermindert belasting post(commandant); bevordert duurzame paraatheid op de lange termijn.	

Capaciteit

Oplossing	Paraatheidsknelpunten voorkomen	Paraatheidsknelpunten oplossen	Gevolgen van paraatheidsknelpunten beperken	Randvoorwaarden / succesfactoren
Flexwerkplek op posten Stelt vrijwilligers die geen mogelijkheid hebben tot thuiswerken of verder weg wonen de gelegenheid om tijdens kantooruren beschikbaar te zijn.	+ Vergroot aantal beschikbare vrijwilligers gedurende kantooruren.	+ Thuiswerken op post zorgt dat minimale bezetting wordt gehaald. + Mogelijkheid om repressief geschoold kantoorpersoneel op posten in te zetten.		Faciliteiten op posten moeten ervoor geschikt zijn (ruimte, arbotechnisch, etc.). Monitoring vereist om te weten of het 'echt' bijdraagt aan meer paraatheid.
Opstappers Vrijwilligers van andere posten die bezetting gastpost versterken.	+ Vergroot laagdrempelig het aantal beschikbare vrijwilligers. + Met minimale facilitatie regio door posten zelf te organiseren.	+ Inzet extra opstapper zorgt dat minimale bezetting wordt gehaald.		Ondersteuning postcommandant bij regelen praktische zaken, zoals pakken en instellingen pagers. Afspraken over wie voorrang krijgt bij alarmering (reguliere vrijwilligers, opstapper of gelijke kans). Afspraken over deelname oefenavonden gastploeg om vertrouwd te raken.
Repressief geschoolde kantoormedewerkers Repressief geschoold kantoorpersoneel die de bezetting van gastpost versterken, soms in georganiseerde vorm: een flexpool.	- Inzet kost capaciteit beheersmatige organisatie (verloren arbeidsproductiviteit).	+ Inzet extra kantoorpersoneel zorgt dat minimale bezetting wordt gehaald. + In hele regio flexibel in te zetten. + Vraagt weinig organisatie voor de postcommandant.		Afspraken over wie voorrang krijgt bij alarmering (reguliere vrijwilligers, flexpool-medewerker of gelijke kans). Afspraken over deelname oefenavonden gastploeg om vertrouwd te raken. Inzicht in beschikbaarheid reguliere vrijwilligers om flexpool-medewerker effectief te kunnen inzetten.
Samenwerking vrijwillige posten Bij onderbezetting posten tijdelijk 'kannibaliseren' of samenvoegen.		+ Gezamenlijke inzet zorgt dat regionale dekking gegarandeerd blijft.		Ondersteuning postcommandanten bij regelen praktische zaken, zoals instellingen pagers.
TS Flex Uitrusten met 4 in plaats van wettelijke 6 vrijwilligers.	- Standaard uitrusten met TS4 gaat ten koste van motivatie. Het vermindert de kans om 'echte' ervaring op te doen en heeft nadelen op het gebied van dienstverlening.	+ Oplossing wanneer andere maatregelen én intrinsieke motivatie vrijwilligers onvoldoende blijken om met TS6 uit te rusten.		Vrijwilligers dienen opgeleid te zijn in TS Flex. Duidelijkheid over wanneer uitrusten met TS Flex is toegestaan. Voorkom perverse prikkel dat posten TS Flex uitrusten om een snellere tijd neer te zetten en zo hun uitrustgebied te vergroten. Acceptatie vrijwillige posten inzet TS Flex wanneer TS6 niet meer haalbaar is (of ten koste gaat van duurzame inzetbaarheid).

Strategisch personeelsmanagement

Oplossing	Paraatheidsknelpunten voorkomen	Paraatheidsknelpunten oplossen	Gevolgen van paraatheidsknelpunten beperken	Randvoorwaarden / succesfactoren
Op toekomstig verloop anticiperen Met vrijwilligers in gesprek over hun toekomstplannen. Zodat op tijd wordt gestart met opleiden manschappen, bevelvoerders en chauffeurs/pompbedienden.	+ Maakt anticiperen op verloop mogelijk en voorkomt tijdelijk tekort. - Verloop soms grillig en niet te voorspellen.	- Geen oplossing voor korte termijn vanwege duur opleiding.		Beschikbaarheid van potentiële vrijwilligers is niet overal vanzelfsprekend. De postcommandant gaat het gesprek aan met individuele vrijwilligers en stuurt in uiterste gevallen op vertrek. Posten hebben globaal inzicht in de beschikbaarheid van individuele vrijwilligers om het gesprek onderbouwd te voeren. Facilitatie door de veiligheidsregio is soms nodig, bijvoorbeeld bij boventallig werven en het anticiperen op toekomstig verloop.
Boventallig werven Meer vrijwilligers vergroot kans dat er op elk moment voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn.	+ Meer vrijwilligers vergroot de kans om op elk moment voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben. - Minder kans om mee te mogen op de uitruk: verwatering van ervaring en motivatie. - Kosten en opleidingscapaciteit.	- Geen oplossing voor korte termijn vanwege duur opleiding.		
Op basis van beschikbaarheid werven Vrijwilligers werven die beschikbaar zijn op specifieke momenten waarop paraatheid krap is.	+ Langetermijnoplossing voor paraatheidsknelpunten op specifieke momenten (met name tijdens kantoortijden). - Beschikbaarheid in relatie tot lange duur van de opleiding niet te voorspellen.	- Geen oplossing voor korte termijn vanwege duur opleiding.		
Ruimte maken Vrijwilligers die (te) weinig beschikbaar zijn, vragen om plaats te maken voor nieuwe vrijwilligers die wél beschikbaar zijn.	+ Voorkomt dat weinig beschikbare vrijwilligers plekken bezet houden van potentiële wél beschikbare vrijwilligers.	- Geen oplossing voor korte termijn vanwege duur opleiding.		
Diverse mix werven Een mix van vrijwilligers in verschillende levensfasen, beroepen en beschikbaarheid vergroot de kans dat er op elk moment voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn.	+ Meer kans om op elk moment voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben. - Sterke onderlinge verschillen in beschikbaarheid. Vergt onderling begrip en daarmee leiderschap van postcommandant.	- Geen oplossing voor korte termijn vanwege duur opleiding.		

Registreren en alarmeren

Oplossing	Paraatheidsknelpunten voorkomen	Paraatheidsknelpunten oplossen	Gevolgen van paraatheidsknelpunten beperken	Randvoorwaarden / succesfactoren
Beschikbaarheid registreren Inzicht in individuele beschikbaarheid vrijwilligers en paraatheid post, doordat vrijwilligers beschikbaarheid proactief registreren in rooster(s)(applicaties).	+ Maakt het mogelijk voor postcommandanten om het gesprek aan te gaan met vrijwilligers over beschikbaarheid. + Maakt langetermijn-oplossingen mogelijk, zoals strategisch	+ Mogelijkheid informeel afstemmen om altijd voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben. + Maakt inzet opstappers/ flexpool medewerkers gericht. + Eerlijke verdeling 'lasten' bij paraat houden van post; beter voor de duurzame inzetbaarheid vrijwilligers. - Beschikbaarheid registreren is belasting voor vrijwilligers.	+ Inzicht in wanneer post buiten dienst is; sneller dooralarmeren. + Voorkomt dat vrijwilligers zich bij onderbezetting voor niets beschikbaar houden. - (Morele) druk om beschikbaar te blijven op kleine groep sleutelfiguren. - Negatief effect balans brandweer en privé en verminderde duurzame paraatheid.	Nauwkeurige registratie Effect afhankelijk van nauwkeurige registratie door vrijwilligers: risico op onnauwkeurigheid. Kan leiden tot schijnparaatheid als registratie niet klopt. Duidelijke afspraken en handhaving O.a over registratie beschikbaarheid, afmelden, wat te doen bij onderbezetting en opkomen terwijl niet op rooster. Primair taak van postcommandant. Ontspannen omgang met registratie Grote (morele) druk op (enkele) sleutelfiguren voorkomen bij paraat houden van post. Afweging of tweewegpaging strikte registratie overbodig maakt.
Rouleren Uitrukplaatsen verdelen, zodat alle vrijwilligers gelijke kansen hebben om uit te rukken.	+ Zorgt dat vrijwilligers die verder weg wonen ook uitrukken en gemotiveerd blijven; vergroot duurzame paraatheid. - Vertraagt uitruktijden.			Duidelijke en gedragen afspraken op post nodig over hoe en wanneer rouleren (altijd, alleen bij prio-2, algoritme). Buurposten hanteren vergelijkbare afspraken of uitrukgebieden worden gebaseerd op aanrijtijden. Zodat roulatie mogelijk is zonder dat dit ten koste gaat van uitrukgebied.
Paraatheidsvormen met verplichtend karakter Vrijwilligers zijn bepaalde periode beschikbaar of zelfs op post aanwezig, bv. door consignatie of piket.		+ Paraatheid zo goed als gegarandeerd. Werkt goed voor posten die niet buiten dienst mogen of traditioneel krappe periodes. - Botst met vrijwilligheid en (mogelijk) met wet- en regelgeving.		Vrijwilligers stellen geregeld open te staan voor dergelijke paraatheidsvormen, mits hier een vergoeding tegenover staat - men moet immers de agenda vrij houden.
Dubbel alarmeren: Meldkamer alarmeert in anticipatie op mogelijke onderbezetting van TS6 een extra TS van naburige post.		+ Zorgt ervoor dat bij uitruk met TS4 toch voldoende vrijwilligers ter plaatse komen bij maatgevende incidenten.	+ Automatisch dubbel alarmeren zorgt voor snellere brandweezorg wanneer onderbezetting daadwerkelijk optreedt.	Duidelijke afspraken over welke TS in de lead is en ter voorkoming van wedstrijdrijden.
Tweewegpaging Stelt vrijwilligers in staat om bij alarmering op hun pager aan te geven of zij wel of niet opkomen.	+ Helpt vrijwillige posten met een ontspannen omgang met de paraatheid; bevordert duurzame paraatheid op de lange termijn.	+ Heralarmering zorgt vaak alsnog voor voldoende opkomst.	+ Zorgt voor snelle dooralarmering bij gebrek aan beschikbare vrijwilligers. + Vermindert druk op nog beschikbare vrijwilligers om toch paraat te zijn.	Keuze voor inzet tweewegpaging ligt bij de veiligheidsregio.

Handhaven paraatheid door postcommandant

Oplossing	Paraatheidsknelpunten voorkomen	Paraatheidsknelpunten oplossen	Gevolgen van paraatheidsknelpunten beperken	Randvoorwaarden / succesfactoren
Juiste verwachtingen bij aspiranten Heldere verwachtingen bij instroom, met beschikbaarheid als vast onderdeel van selectie.	+ Beschikbaarheid nieuwe aspiranten sluit aan bij beschikbaarheidsbehoefte post.			
Paraatheid onderwerp jaargesprekken Beschikbaarheid structureel bespreken in jaar- en functioneringsgesprekken om tijdig bij te sturen.	+ Anticiperen op toekomstig verloop. + Biedt de postcommandant ruimte om invloed uit te oefenen op individuele beschikbaarheid.	+ Biedt de postcommandant ruimte om invloed uit te oefenen op individuele beschikbaarheid.		
Individueel aanspreken Ploegleden aanspreken op hun individuele verantwoordelijkheden in het gezamenlijk paraat houden van de post.	+ Biedt de postcommandant ruimte om vanuit goede relatie invloed uit te oefenen op individuele beschikbaarheid.	+ Biedt de postcommandant ruimte om goede relatie invloed uit te oefenen op individuele beschikbaarheid.		
Collectief aanspreken Ploegleden gezamenlijk aanspreken op hun gezamenlijke verantwoordelijkheden in paraat houden van de post.	+ Biedt de postcommandant ruimte om via de groepsdynamiek de individuele én gezamenlijke beschikbaarheid te vergroten.	+ Biedt de postcommandant ruimte om via de groepsdynamiek de individuele én gezamenlijke beschikbaarheid te vergroten.		
Individuele beschikbaarheid inzichtelijk maken Bijvoorbeeld door een rooster(application).		+ Zorgt voor gepaste groepsdruk onder ploegleden om zich beschikbaar te stellen en de lasten eerlijk te verdelen.	- Kan zorgen voor druk om paraat te blijven ten koste van de balans tussen brandweer en privé.	
Draagvlak en begrip voor onderlinge verschillen in beschikbaarheid Begrip creëren voor verschillende persoonlijke situaties en beschikbare tijd binnen de ploeg.	+ Voorkomt overmatige (morele) groepsdruk; versterkt zo duurzame paraatheid.	+ Voorkomt overmatige (morele) groepsdruk; versterkt zo duurzame paraatheid.	+ Voorkomt overmatige (morele) groepsdruk; versterkt zo duurzame paraatheid.	
Aandacht voor sleutelfiguren Extra aandacht voor sleutelfiguren om overbelasting, stress en uitval te voorkomen. Bijvoorbeeld door waardering te tonen, grenzen te bewaken en hen te beschermen tegen negatieve groepsdynamiek.	+ Voorkomt demotivatie, negatieve groepsdynamiek en verslechtering balans brandweer en privé.		+ Voorkomt demotivatie, negatieve groepsdynamiek en verslechtering balans brandweer en privé.	